

Startnotitie participatie

‘De kracht van de samenleving’

Datum: 18 december 2023
Wethouder: M. Bettink-Pierik

1. Waarom deze startnotitie

Deze startnotitie is bedoeld om de gemeenteraad te informeren en te vragen om het college kaders mee te geven over de inhoud en financiën voor het nog op te stellen inwoner participatie beleid. Er zal antwoord gegeven worden op de ‘wat’ en ‘hoe’ vraag om tot beleidsvorming te komen. We vragen de raad in te stemmen met de gestelde kaders en de bijbehorende doelen, de aanpak voor het tot stand brengen van de beleidsnotitie, de gevraagde begrotingswijziging en de geschetste planning. (In deze startnotitie zijn geen scenario’s geschetst daar dit thema zich daar aan de voorkant minder voor leent. Scenario’s met betrekking tot ‘zwaarte’ van een participatie traject en de daarbij passende participatie stappen worden opgenomen in het uit te werken beleid).

2. Aanleiding

Landelijke ontwikkelingen

Participatie is niet meer weg te denken uit het dagelijks leven van de Nederlander. Steeds meer inwoners en organisaties willen invloed hebben en een bijdrage leveren aan de kwaliteit van hun leefomgeving. Zowel op hun fysieke als sociale leefomgeving. Ook willen zij steeds meer de verantwoordelijkheid nemen om hier over mee te denken en bij te dragen aan het vormgeven hiervan. Dat kan gaan om kleinere vraagstukken zoals wat er in de eigen straat of kern gebeurt, maar het kan ook betrekking hebben op grote vraagstukken zoals wonen, bouwen en energie.

Maar participatie is tegelijkertijd lastig. De uitgangspunten en voorwaarden voor een goed proces zijn talrijk en ingewikkeld en de kans op teleurstelling bij inwoners is aanwezig (*bron: VNG handreiking 2.0 aan de slag met participatie*).

Met het wetsvoorstel ‘Wet versterking participatie op decentraal niveau’ wordt de al aanwezige inspraakverordening uitgebreid: een gemeente regelt niet meer alleen betrokkenheid bij de voorbereiding, maar ook bij de uitvoering en evaluatie van het beleid. Het wetsvoorstel zegt **dat** de raad regels stelt, maar niet **hoe** die regels gesteld moeten worden, zodat dit aangepast kan worden aan de lokale omstandigheden.

In het wetsvoorstel wordt tevens de mogelijkheid van het uitdaagrecht (right to challenge) geregeld. Inwoners kunnen hun gemeente verzoeken om de uitvoering van taken te laten overnemen als zij denken deze taak beter en goedkoper te kunnen uitvoeren.

Vanuit de wet is er dus de verplichting om inwoners te laten participeren.

Het huidige participatiebeleid ([Inspraak- en participatieverordening gemeente Buren | Lokale wet- en regelgeving \(overheid.nl\)](#)) is in 2011 vastgesteld. De afgelopen jaren is er echter veel veranderd, ook als het gaat om participatie. Alleen al in de manier waarop inwoners, organisaties en ondernemers inbreng leveren over onderwerpen die spelen in de samenleving. Denk hierbij aan de individuele inbreng en diverse social media kanalen maar ook via georganiseerde participatiebijeenkomsten, zowel fysiek als digitaal. De samenleving verwacht ook om sneller geïnformeerd te worden over en betrokken te worden bij onderwerpen.

Coalitieakkoord 2022-2026

In het coalitieakkoord ligt de nadruk op: Samen voor het Buren van morgen. We gaan onze inwoners en bedrijven opzoeken en zijn voor hen ook goed vindbaar. We doen graag mee aan initiatieven uit de samenleving. En voordat de gemeente zelf plannen uitwerkt, halen we – bij de onderwerpen die

daarom vragen – eerst uit de samenleving op wat mensen belangrijk vinden. Zo benutten we de kracht van de samenleving en geven we het uitdaagrecht een plek. In het coalitieakkoord (afspraken 3.4) is daarom afgesproken dat er nieuw participatiebeleid moet komen met daarin de spelregels rondom burger- en overheidsparticipatie.

Inzet op participatie

Vanuit de omgevingswet (december 2023) en vanuit het participatiekader duurzame energie (mei 2021) wordt al volop ingezet op participatie. Daarnaast wordt op andere dossiers al ingezet op participatie, te denken valt aan de bouw van het nieuwe gemeentehuis en bij kernregie en dan specifiek bij de totstandkoming van de kernagenda's. Een duidelijk beleid zal helpend zijn om een uniforme methode te hanteren met betrekking tot participatie.

Deze startnotitie is opgesteld om voor gemeente Buren toe te werken naar een goed en werkbaar participatiebeleid voor alle betrokken partijen.

3. Inhoud

Doel: betrekken samenleving

Het doel van een integraal participatiebeleid is dat wij een samenleving hebben die betrokken wordt en mee participeert over onderwerpen die van belang zijn voor Buren en haar inwoners. De gemeente vindt het belangrijk een zo breed mogelijk geluid uit de samenleving te horen. Iedere belanghebbende kan op een passende manier meedenken over onderwerpen die spelen in de gemeente.

De doorlooptijd van het nieuwe participatiebeleid is vier jaar (2025-2028). Naast een breed gedragen visie over participatie zullen er tevens instrumenten geboden worden om op korte termijn aan de slag te kunnen gaan.

Doel: stroomlijnen participatie processen binnen de organisatie

Er worden instrumenten ontwikkeld voor inwoners maar ook voor de organisatie. Tot nu toe kunnen inwoners regelmatig al participeren om tot besluitvorming te komen. Echter, de processen binnen de organisatie zijn nog niet uniform ingericht en er zijn nog geen basis instrumenten beschikbaar waardoor dit binnen de organisatie nog niet gestroomlijnd verloopt. Daarnaast gaat kennis verloren in plaats van 'van en met elkaar leren'.

Doel: rollen

Er zijn drie participatielijnen te onderscheiden:

- De inwoner betreft de gemeente (overheidsparticipatie);
- De gemeente betreft de inwoner (inwonerparticipatie);
- De inwoner is initiatiefnemer en neemt taken over (uitdaagrecht).

In elke participatielijn hebben de betrokken partijen verschillende rollen. Wij ontwikkelen een instrument waarbij helder wordt wie in welke participatielijn welke rol heeft en wat dit betekent voor het participatieproces.

Voorafgaand aan deze startnotitie zijn diverse bijeenkomsten in verschillende samenstellingen georganiseerd, te weten: een beeldvormende avond met de raad (9 mei 2023), BOT sessie met het college (18 april), BOT sessie MT (20 april), sessie met de organisatie (11 juli), gezamenlijke beeldvormende sessie met raad, college en organisatie (13 september 2023).

Met name in de laatste sessie hebben we geconcludeerd dat we met 'de neuzen dezelfde kant op staan' en dat we participatie allen belangrijk vinden. Wel bleven er nog vraagstukken over. Om tot beleidsvorming te komen zullen we deze vraagstukken in het beleid uitwerken. Gecategoriseerd zijn de vraagstukken:

participatietraject:

- wanneer wel/niet participeren;
- op welk moment/momenten participeren;
- op welke wijze kan er geparticipeerd worden;

doelgroepen (stakeholders):

- welke doelgroepen betrekken;
- welke aanpak hanteren om de juiste doelgroepen te bereiken;

randvoorwaarden:

- welke rollen zijn er gedurende een participatieproces;
- welke randvoorwaarden willen we hanteren;
- welke spelregels spreken we af;

leren en ontwikkelen:

- welke instrumenten kunnen we ontwikkelen voor gebruikers;
- hoe gaan we leren van te doorlopen processen;

communicatie:

- hoe en wanneer gaan we communiceren.

Daarbij opgemerkt dat participatie altijd maatwerk zal zijn. Op bovenstaande vraagstukken is geen eenduidig antwoord te geven. Het beleid zal richting geven en een toolkit zal helpend zijn om een participatietraject te doorlopen.

Maatschappelijk effect

Het maatschappelijk beoogd effect van het beleid is dat inwoners zich gezien en gehoord voelen als partner van de gemeente en zij zich intrinsiek gemotiveerd voelen om actief te participeren. Zij voelen zich betrokken bij besluitvorming over hun eigen leefomgeving. Inwoners krijgen weer vertrouwen in hun lokale overheid. Door inwoners uit te dagen om te participeren ontstaat er draagvlak bij de besluitvorming.

Afbakening

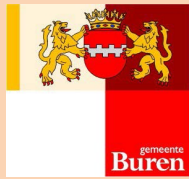
- Bij het maken van het beleid wordt het al ontwikkelde participatiebeleid vanuit de omgevingswet en het participatiekader vanuit duurzame energie ongewijzigd ingevoegd.
- Participatie gaat vaak samen met kerngericht werken. Bij participatievraagstukken zal steeds de koppeling met kernregie gemaakt worden en vice versa.
- Bruikbare informatie uit voorliggende documenten tussen 2011 en 2023 wordt meegenomen.
- Het uitdaagrecht maakt deel uit van het te ontwikkelen beleid.
- De VNG heeft in juni 2023 een routekaart uitgewerkt om toe te werken naar algemeen participatiebeleid en een verordening. Daar deze routekaart een goede leidraad vormt zullen wij deze steeds bij de hand nemen. Niet elke stap uit de routekaart zal letterlijk overgenomen worden. Wij zullen ons laten inspireren en we zullen steeds pragmatisch kijken wat de beste stappen zijn voor gemeente Buren om tot een goed participatiebeleid te komen.
- De huidige verordening wordt herzien.

4. Kaders

Context:

We gaan in het beleid op zoek naar hoe we inwoners het beste kunnen betrekken bij participatie trajecten en van welke instrumenten we daarvoor kunnen gebruiken om het zowel voor inwoners als voor de organisatie zo toegankelijk mogelijk te maken. We willen benadrukken dat we het 'samen beter kunnen maken'. Ook willen we open en toegankelijk zijn voor inwoners die met hun ideeën bij de gemeente komen waarin de gemeente participeert of waarin een taak volledig overgeheveld wordt omdat (verenigde) inwoners het beter/goedkoper kunnen.

Kaders

In samenspraak met de inwoners uit onze vijftien kernen geven we vorm aan onze mooie gemeente. College, gemeenteraad, ambtelijke organisatie, inwoners, verenigingen en ondernemers zijn voortdurend met elkaar in gesprek, luisteren naar elkaar en bedenken gezamenlijk oplossingen.

We gaan het samen doen!

Doelen:

We werken vanuit partnerschap

Door kennis en kunde te bundelen worden besluiten beter

Inwoners voelen zich gehoord en betrokken

We betrekken inwoners actief bij hun eigen leefomgeving. We staan open voor zowel burgerparticipatie als overheidsparticipatie, als het uitdaagrecht. We stimuleren initiatieven.

We betrekken inwoners actief

Doelen:

Inwoners hebben inspraak bij de inrichting van hun eigen leefomgeving

We betrekken inwoners zodanig dat we een goede representatie krijgen

Inwoners kunnen taken van de gemeente overnemen als ze denken dat ze het slimmer, beter of goedkoper kunnen. Er is hiervoor wel heldere afstemming nodig tussen college, raad, organisatie en inwoners over rollen en verantwoordelijkheden.

We omarmen het uitdaagrecht

Doelen:

Inwoners voelen zich serieus genomen als ze de mogelijkheid krijgen om taken beter uit te kunnen voeren dan de gemeente zelf

Gemeente en inwoners werken vanuit partnerschap

Participatie is maatwerk per thema maar een toolkit met bruikbare instrumenten geeft uniformiteit en duidelijkheid

We ontwikkelen instrumenten

Doelen:

Instrumenten zijn bedoeld als hulpmiddel voor organisatie en inwoners om het juiste participatie traject te doorlopen

Onze inwoners zien als partner en de kracht van de samenleving ervaren betekent een andere manier van werken, we staan naast de inwoner.

We zijn lerend met elkaar

Doelen:

We leren met en van elkaar. Soms zullen we leren vanuit vallen en opstaan. We leren om lef en vertrouwen te hebben dat het anders en beter kan.

5. Aanpak van bovengenoemde kaders:

We gaan het samen doen

we gaan bijeenkomsten organiseren om met inwoners in gesprek te gaan over participatie. Naast een 'workshop' participatie voor inwoners gaan we aansluitend met elkaar de dialoog aan om 'samen beter te worden' en hoe we dat het beste kunnen doen.

We betrekken inwoners actief

om tot een goede representatie te komen voor participatietrajecten zullen we extra aandacht besteden aan de wijze van benaderen van specifieke doelgroepen. Wij zullen een hiervoor ontwikkelde tool gebruiken welke ons helpt om de juiste doelgroepen te selecteren.

We omarmen het uitdaagrecht

We waarderen het als inwoners met initiatieven komen om taken van de gemeente over te nemen als zij het beter/goedkoper kunnen. We zullen heldere kaders ontwikkelen zodat aan de voorkant helder is wat mogelijk is en wat niet. We zullen gebruik maken van 'best practices' en maken een vertaalslag voor gemeente Buren.

Op 9 november 2021 is een motie aangenomen door Gemeentebelangen Buren, VVD, D66 en fractie mevrouw van Dam met betrekking tot het uitdaagrecht. Wij willen gedurende de periode van beleidsvorming alvast één uitdaging aangaan voor wat betreft het uitdaagrecht en staan open voor mogelijke initiatieven vanuit de inwoners welke passen in het uitdaagrecht. Gedurende dit proces zullen wij met elkaar leren -soms misschien met vallen en opstaan- om het uitdaagrecht binnen gemeente Buren vorm te geven.

We ontwikkelen een toolkit met instrumenten en zorgen voor uniforme processen

Zowel voor inwoners als voor de organisatie ontwikkelen we instrumenten om te komen tot een gestroomlijnd participatieproces met heldere kaders en rollen. We maken hierbij gebruik van al bestaande toolkits en maken dit passend voor gemeente Buren. Hierdoor wordt nadenken over en het toepassen van participatie een automatisme en wordt borging gerealiseerd.

We zijn lerend met elkaar

Participatie is niet nieuw, maar de afgelopen jaren sterk doorontwikkeld. Naast het ontwikkelen van beleid betekent dit ook voor onze organisatie een verandering. We zien de inwoner als partner en zorgen dat we transparant zijn. We staan open voor goede ideeën. Ook na vaststelling van het beleid zullen we met elkaar blijven leren omdat elk participatietraject maatwerk is en soms gedurende een traject nog bijgesteld moet worden. Dit vraagt iets van onze grondhouding. We gaan leren dat 'buitenkant lijn ook in is'. Als raad, college en organisatie accepteren we dat we lerend zijn en dat we soms fouten maken maar dat dat nodig is om weer een stap verder te komen.

6. Proces en planning

Participatie en communicatie

Om tot nieuw participatiebeleid te komen maken we gebruik van alles dat we hebben en wat we tot nu toe opgehaald hebben in de sessies. Daarnaast doorlopen we uiteraard een participatietraject door in gesprek te gaan met inwoners. Het gesprek zal gaan over hoe we gezamenlijk de genoemde doelen gaan realiseren en transparantie genereren om tot participatiebeleid te komen (Hoe gaan we samen beter worden?). Deze bijeenkomsten zullen in het eerste half jaar van 2024 plaatsvinden.

Wij zullen u gedurende het proces tot beleidsvorming informeren middels raadsinformatiebrieven. (indien gewenst/nodig tijdens het proces zullen wij nog een extra beeldvormende avond organiseren).

Planning

planning	wat	orgaan	document	wanneer
Fase 0	Doelen Aanpak tjidspad	Raad: OR + BR	startnotitie	27 feb 2024 12 mrt 2024
Fase 1 <i>optioneel</i>	Toetsing Concept beleid/ Concept instrumenten	BV	Concept documenten	Zomer 2024
Fase 2	Opstellen beleidsnotitie, verordening, instrumenten	Raad: OR + BR	Concepten: beleid, verordening, instrumenten Vaststelling beleid, verordening, instrumenten	December 2024
Gedurende de fasen	Informerend stand van zaken		raadsinformatiebrief	periode maart tm december 2024
Gedurende de fasen	Starten met één uitdaagrecht			periode maart tm december 2024

BV = Beeldvormende raad
OR = Oordeelsvormende raad
BR = Besluitvormende raad

7. Kansen en risico's in de fase tot beleidsvorming

Kansen

Gedragen beleid	Door tijdens deze fase stakeholders actief te laten participeren voelen zij zich gehoord, waardoor het beleid meer 'gedragen' wordt.
Opbouwen van vertrouwen	Door het betrekken van inwoners neemt het vertrouwen in de lokale overheid toe.
Partnerschap	Inwoners en gemeente werken als partners samen

Risico's

Weerstand tegen verandering	Er kan vanuit alle betrokken partijen weerstand ontstaan door de veranderingen die voortkomen uit een nieuw te ontwikkelen participatiebeleid en verordening.
Mogelijke vertraging in besluitvorming	Tijdens het traject wordt ingezet op participatie. Dit kost tijd waardoor er mogelijk vertraging ontstaat. Vertraging kan ook ontstaan als het nodig lijkt om de raad tussentijds extra te raadplegen/informerend.
Financieel	In de begroting 2024 zijn nog geen gelden opgenomen voor participatie. Om de diverse activiteiten uit te kunnen voeren is de verwachting dat hier middelen voor nodig zijn.

8. Middelen

In de begroting 2024 zijn vooralsnog geen middelen opgenomen voor dit projectplan. Voorgesteld wordt om in de eerste Burap 2024 een bedrag op te nemen van € 20.000 op te nemen. Dit betreft voorbereidingskosten om te komen tot nieuw participatiebeleid.

Verwachte kosten die hiervoor onder andere gemaakt worden:

- Inwonersbijeenkomsten met een *extern begeleider*;
- Communicatie;
- Print/drukkosten voor de ontwikkeling van diverse instrumenten.